

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ РІЗНИХ ГРУП НАСЕЛЕННЯ

КОНЦЕПЦІЯ ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОГРАМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Степанова Ірина

Дніпропетровський державний інститут фізичної культури і спорту

Анотація

В статті розглядаються питання підготовки всебічно розвинутої особистості, конкурентноспособного спеціаліста методами фізичного виховання. На перший план виходить необхідність створення концепції інноваційної програми фізичного виховання в вищих навчальних закладах, де домінують професійна спрямованість фізичного виховання.

Ключевые слова. Концепція, фізичне виховання, студенти, інновація, реалізація, спеціаліст.

Annotation

The article deals with the preparation of a fully developed personality, competitive means of physical education specialist. Comes to the fore the need to create an innovative concept of physical education programs in higher education, where a dominant place is professional orientation of physical education.

Key words. Concept, physical education, students, innovation, implementation, specialist.

Постановка проблеми та аналіз останніх досліджень. Студенти як майбутні фахівці з вищою освітою значною мірою визначають майбутню нашої держави, тому вони повинні мати не тільки високий рівень професійної підготовленості, але й бути фізично витривалими, працездатними, духовно і фізично здоровими. Однак спостерігається тенденція погіршення стану здоров'я студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах. З кожним роком збільшується кількість студентів, котрі займаються у спеціальних медичних групах.

Фізичне виховання у вищих навчальних закладах, будучи частиною гуманітарного циклу освіти, виступає результатуючою мірою комплексного впливу різних організаційних форм, методів і засобів загальної і спеціальної підготовки на особистість майбутнього фахівця в процесі формування його професійної підготовки. Як навчальна дисципліна, обов'язкова для всіх спеціальностей, вона служить цілям збереження та зміцнення здоров'я студента, його фізичного і духовного вдосконалення, будучи характеристикою загальної, фізичної та професійної культури.

Зараз ведеться активний пошук нових форм і методів підвищення якості фізичного виховання майбутніх фахівців з вищою освітою. Разом з тим аналіз спеціальної літератури [1, 2, 4, 5] свідчить про те, що теперішня органі-

зація фізичного виховання у ВНЗ недостатньо ефективна для підвищення рівня фізичної підготовленості, здоров'я та інтересу значної кількості студентів до занять фізичними вправами. Дослідники відзначають, що студентська молодь байдуже ставиться до змісту обов'язкових фізкультурних занять [2, 3]. І, навіть, заняття з фізичного виховання у ВНЗ не цікавлять, а навпаки – викликають негативні емоції у студентів [4, 5]. 80% з них не відвідували б занять, якби вони не були обов'язковими [1, 7]. Неадекватність нормативних вимог із фізичного виховання та їхнє оцінювання не сприяють вирішенню основного завдання фізичного виховання, а саме його оздоровчої спрямованості.

Ряд авторів (С. В. Радаєва, В. Г. Шилько, Т. Ю. Круцевич, Р. Раєвський, В. Г. Шилько, С. В. Щербаківа, Т. М. Нечаєва, Т. А. Кузнєцова) відзначають, що для того, щоб досягти результатів у покращенні фізичної підготовленості, підвищенні рівня розвитку професійно важливих психофізичних якостей студентської молоді, необхідні принципово нові підходи, методи і технології, які повинні відповідати індивідуальним особливостям, сприяти максимально ефективній реалізації їх інтересів, здібностей в майбутній професії [5, 6, 8, 9, 10].

Тому одне з пріоритетних завдань вищих навчальних закладів на даному етапі триваючої

модернізації системи вищої професійної освіти – концентрація зусиль на збереженні та зміцненні здоров'я, вихованні потреби у здоровому способі життя, вдосконаленні психофізичних якостей і функціональних здібностей майбутнього фахівця, використовуючи реальний, доступний і дієвий ресурс – сучасні розробки у галузі фізичного виховання, засновані на наукових дослідженнях.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дослідження виконано згідно державної бюджетної науково-дослідної теми Міністерства освіти і науки України: «Науково-теоретичні основи інноваційних технологій фізичного виховання різних груп населення» (номер державної реєстрації 0113U001406) на 2012-2015 рр., яка виконується в Дніпропетровському державному інституті фізичної культури і спорту.

Метою нашого дослідження є розробка, обґрунтування і реалізація сучасної концепції фізичного виховання у вищих навчальних закладах, яка відповідає зростаючим вимогам суспільства до конкурентоспроможного фахівця.

Результати дослідження та їх обговорення. В Україні за роки незалежності створено правове поле у сфері освіти, прийняті документи та закони України «Про освіту», «Про вищу освіту», а також Державна національна програма «Освіта». Освіта за своїм змістом базується на таких складових – навчання (дидактична підсистема), виховання (педагогічна підсистема освіти) і стає чинником у формуванні соціально активної, фізично й духовно здорової особистості, яка відповідає створенню майбутнього професійно-трудового потенціалу нації. Отже, принципово важливим стає впровадження нововведень і здійснення інноваційних процесів у фізичному вихованні студентської молоді. Основу інноваційних процесів у фізичному

вихованні становлять такі важливі моменти:

- створення на навчальних заняттях умов, що базуються на запровадженні освітніх інновацій і сприяють активізації діяльності студентів до рухової активності;
- оволодіння студентами методологією і технологією інноваційних впроваджень, що базуються на етнорегіональних особливостях місця проживання, навчання;
- формування особистості студента, яка здатна засвоювати і творчо втілювати у повсякденне життя засоби і методи фізичного виховання для гармонійності та досконалості організму.

Для ефективного впровадження системи сучасного фізичного виховання студентів нами була розроблена її теоретико-функціональна модель, де відображені основні методологічні положення, компоненти навчального процесу, критерії ефективності та очікуваний результат (рис.1).

Системоутворюючим ядром нашої моделі є її мета. Мета моделі полягає в модернізації фіз-

культурної освіти студентів через упровадження інноваційних технологій з акцентом на професійно орієнтовану спрямованість.

Означена мета конкретизується в завданнях, які можна розділити на групи: оздоровчі (оптимізація фізичного стану), освітні (задоволення особистісних потреб у фізкультурній освіті), виховні (духовний розвиток і самовдосконалення) і прикладні (досягнення оптимального рівня професійно орієнтованої психофізичної підготовленості).

У розробленій нами моделі особливе місце займає структура, що включає в себе наступні елементи: форму занять, період навчання, етапи та їх характеристика.

Розглядаючи навчальний процес як цілісне явище, для всебічного його вивчення розділили на окремі компоненти: управлінський, мотиваційний, змістовний, процесуальний.

Управлінський компонент у навчальному процесі – це педагог, йому відведено значне місце.

Мета	Модернізація фізкультурної освіти студентів через упровадження інноваційних технологій з акцентом на професійно орієнтовану спрямованість.
Завдання	Оздоровчі, освітні, виховні, прикладні
Структура	1 курс Етап здоров'язбереження і здоров'яформування 2 курс Етап професійного формування 3-4 курс Етап підтримуючий професійне становлення
Компоненти	Управлінський, мотиваційний, змістовний, процесуальний
Критерії ефективності	Освітній, біологічний, психологічний, соціальний, валеологічний аспекти
Результат	Формування всебічно розвиненої особистості, конкурентоспроможного фахівця.

Рис.1 Теоретико-функціональна модель системи сучасного фізичного виховання у вищих навчальних закладах

Мотиваційний компонент, включає в себе мотиви, інтереси і потреби вдосконалення фізичного і духовного розвитку студентів.

Змістовний компонент визначає рівень, глибину і повноту знань і умінь, а процесуальний компонент відображає весь спектр форм, методів і засобів фізичного вдосконалення. У розробленій моделі змістовний компонент знаходиться в тісному взаємозв'язку з процесуальним компонентом.

Критерієм ефективності розробленої нами моделі є всебічний розвиток особистості студентів, який виражається в реалізації його особистісного потенціалу, що відбивається в таких основних аспектах: освітньому, біологічному, психологічному, соціальному, валеологічному.

Освітній - професійна та гуманітарна підготовка, зокрема фізичне виховання.

Біологічний – адаптивні можливості і морфофункціональний стан організму.

Психологічний – особистісні якості і властивості характеру.

Соціальний – етична та естетична культура, правила спілкування та поведінки.

Валеологічний – збереження і зміцнення здоров'я, профілактика професійних відхилень у стані здоров'я, потреба в здоровому способі життя.

Очікуваним результатом моделі є формування всебічно розвинутої особистості, конкурентоспроможного фахівця.

Для реалізації моделі нами виявлено такі педагогічні умови:

- 1) компетентність викладачів фізичного виховання;
- 2) формування мотивації у студентів до занять фізичним вихованням;
- 3) інтеграція фізичного виховання в процес професійної освіти.

Сучасна концепція ФВ ВНЗ як будь-яке цілісне педагогічне явище має не тільки мету і завдання, а й структуру (табл. 1).

В рамках навчального процесу фізичне виховання реалізується через предмет «Фізичне виховання». У державному освітньому стандарті зазначено, що фізичним вихованням необхідно займатися щотижня: чотири години обов'язкових навчальних занять (урочна форма занять) і дві години додаткових занять (позаурочна форма занять) і самостійними заняттями в режимі дня.

У відповідності зі структурою системи заняття фізичною культурою проводяться протягом усього періоду навчання, де кожному курсу відповідає певний етап, на якому вирішуються конкретні завдання.

1 рік навчання (1 курс) – етап здоров'язбереження і здоров'яформування

формування. Перший період даного етапу носить виражено оздоровчий напрямок з акцентом на адаптацію студентів до умов, що змінилися, навчальної та професійної діяльності (різке збільшення навчального навантаження, стресовий стан у період заліково-екзаменаційної сесії та інші негативні явища навчального процесу) і мінімізацію негативного впливу розумової, фізичної і психічної перевтоми. Другий період даного етапу носить кумулятивний напрямок з акцентом на систематичне варіативне використання широкого арсеналу засобів фізичного виховання для досягнення довгострокового тренувального ефекту.

2 рік навчання (2 курс) – етап професійного формування. Цей етап фізичного виховання є професійно орієнтованим, де акцентовано вирішуються завдання професійно-прикладної фізичної підготовки на основі загальної фізичної підготовленості.

3, 4 і 5 роки навчання (3, 4, 5 курси) – етап, підтримуючий професійне становлення. Цей етап фізичного виховання орієнтує студента на зростання професіоналізму і становлення особистості професіонала, де акцентовано вирішуються завдання вдосконалення професійно-прикладної фізичної підготовленості, досягнення високого рівня професій-

Таблиця 1

Структура сучасної концепції фізичного виховання вищих навчальних закладів

Організовані форми занять фізичним вихованням	Обов'язкові заняття фізичним вихованням	1-5 курс	Етап здоров'язбереження і здоров'яформування	1-5 курс	Ранкова гігієнічна гімнастика	Самостійні заняття фізичною культурою
	Додаткові факультативні заняття фізичним вихованням		Етап професійного формування		Вправи впродовж навчального дня	
			Етап, підтримуючий професійне становлення		Самостійні тренувальні заняття	

ної дієздатності, психофізичної та функціональної готовності до професійної діяльності а також підтримання досягнутого високого рівня фізичного стану.

На всіх етапах навчання передбачається систематична участь не тільки в навчальному процесі, а й у фізкультурно-масових заходах та спортивних змаганнях.

Оскільки всі елементи структури відображають окремі сторони одного процесу, який по своїй суті єдиний і лише умовно може розглядатися з окремих позицій, їх взаємозалежність незаперечна.

Таким чином, можна зробити висновок, що жоден із зазначених елементів не може бути реалізований повною мірою, без взаємозв'язку з іншими.

Висновки

Концепція інноваційної програми фізичного виховання у вищих навчальних закладах з професійною спрямованістю надає змогу реалізувати соціальний заказ нашого суспільства на здорову людину, бо проблема здоров'я студентської молоді є нині однією з найбільш актуальних, адже стан здоров'я виступає важливим показником збереження і розвитку людського потенціалу будь-якої країни. Престижність здорового способу життя зростає у сучасному світі, але ж забезпечення здоров'я, формування здорового способу життя – це проблема багатofакторна. Фізичне виховання як навчальна дисципліна є лише однією зі складових, що мають розв'язати цю проблему на рівні навчання професійної спрямованості.

Основний шлях реалізації концептуальної моделі підготовки висококваліфікованих та роботоздатних фахівців – це формування теоретичних, технічних, науково-методичних, організаційних, комунікативних, конструктивних та інших компетентностей, які обумовлюються специфікою про-

фесійної діяльності фахівців різних галузей.

Таким чином, тільки поєднання та взаємодія вищих навчальних закладів нададуть позитивні результати у підготовці всебічно розвиненої особистості, конкурентоспроможного фахівця.

Література:

1. Базильчук В. Б. Організаційні засади активізації спортивно-оздоровчої діяльності студентів в умовах вищого навчального закладу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із фізичного виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / В.Б. Базильчук. – Львів, 2004. – 43 с.
2. Гладошук О. Г. Педагогічні умови вдосконалення культури зміцнення здоров'я студентів в системі фізичного виховання у вищому навчальному закладі: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія та методика навчання (фізична культура, основи здоров'я)» / О. Г. Гладошук. – К., 2008. – С. 24.
3. Долженко Л. П. Фізична підготовленість і функціональні особливості студентів із різним рівнем фізичного здоров'я: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із фізичного виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / Л. П. Долженко. – К., 2007. – 21 с.
4. Королінська С. В. Клубна форма організації фізичного виховання у вищих навчальних закладах: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. наук із фізичного виховання і спорту: спец. 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / С. В. Королінська. – Львів, 2007. – 21 с.
5. Круцевич Т. Ю. Теорія і методика фізичного виховання / Т. Ю. Круцевич. – К. : Олімпійська література, 2008. – Т. 2. – 368 с.
6. Радаева С. В. Учебная и внеучебная формы физического воспитания студентов с использованием спортивно-ориентированных технологий // С. В. Радаева, В. Г. Шилько // Вестн. Том. гос. ун-та. — 2007. — №300–3.— электронный ресурс, режим доступа <http://cyberleninka.ru/article/n/uchebnaya-i-vneuchebnaya-formy-fizicheskogo-vospitaniya-studentov-s-ispolzovaniem-sportivno-orientirovannyh-tehnologiy>.
7. Самоха Р. А. Інноваційні технології фізичного виховання студентів педагогічних університетів із застосуванням народних традицій: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.07 «Теорія і методика виховання» / Р. А. Самоха – К., 2007. – С. 22.
8. Фізичне вдосконалення студентської молоді: стратегія та інноваційні технології: моногр. за матеріалами міжнар. симп. / під заг. ред. проф. Р. Раєвського. — О.: Наука і техніка, 2011. — 544с.
9. Шилько В. Г. Личностно-ориентированный подход в физическом воспитании студентов // В. Г. Шилько // Вестник Том. гос. ун-та. — 2004. — №283. — электронный ресурс, режим доступа <http://cyberleninka.ru/article/n/lichnostno-orientirovannyy-podhod-v-fizicheskom-vospitanii-studentov>.
10. Щербакова Е. В. Системный подход к совершенствованию образовательной среды вузов // Е. В. Щербакова, Т. М. Нечаева, Т. А. Кузнецова // Современные проблемы науки и образования. — 2006. — №1 — С. 108–109.

